

Den profesjonelle førskolelæreren

“E veit om eit hemmelig rom kor vi kan gjæm oss...”

<http://www.dmmh.no/neted/upload/attachment/site/group1/BarnogRom.pdf>

Fagoppgave i Pedagogikk

**Høgskolen i Nesna
Førskolelærerutdanning 2006 -2010**

**Rita Kleivhaug
22.11. 2009**

Forord

”Den profesjonelle førskolelærer” og med underteksten ”e veit om eit hemmelig rom, kor vi kan gjæm oss...” lyder overskriften på min fagoppgave. Teksten tar oss med inn i rom og gir assosiasjoner til det som eventuelt kan skje innenfor, her kan det ligge mye spenning, utforskning og læring. I barnehagene skal barn ha muligheter til å kunne gjemme seg bort, holde seg skjulte for de voksnes blikk, de skal kunne befinne seg i overgangssoner mellom de voksnes og barnas ”skjulte” verden som for eksempel under bord, kroker og skap. Barn bruker alt av tilgjengelig utstyr for å bygge rom i rommet. Her i denne oppgaven vil jeg forsøke å få frem hvordan førskolelæreren tenker og gjør for å skape et innemiljø for læring gjennom det fysiske miljøet i barnehagen.

Det er på sin plass å rette en stor takk til de som har hjulpet og støttet meg i denne prosessen. Først og fremst **veileder Signe** som har kommet med kloke tanker og ord, støtte og god veiledning, som skaper refleksjoner til videre jobbing.

Til **medstudenter** som har lyttet og støttet meg.

Til **Martin** som har vært mine øyne – sett der jeg ikke ser, korrekturleser og datakyndig.

Lesja, 16. november 2009

Rita Kleivhaug

Innhold

Forord.....	2
1. Innledning.....	4
1.1 Bakgrunn for tema og problemstilling.....	4
2. Definisjoner og teori.....	5
2.1 Hva sier lovverket om barnas rettigheter.....	5
2.2 Veiledende norm for inneareal i barnehagen.....	6
2.3 Barnehagens fysiske rammer og struktur	7
2.4 Det fysiske innemiljø.....	8
2.5 Forholdet mellom de fysiske rammene og pedagogikken	8
2.6 Privacy og Boundaries.....	9
2.7 Sosialiseringsteori.....	11
2.8 Hva er læring	12
2.9 Læring.....	12
3. Metodedel.....	13
3.1 Metode, hva er det?	13
3.2 Kvantitativ metode og kvalitativ metode.....	13
3.3 Kvalitativ observasjon	14
3.4 Mitt valg av metode	14
3.5 Presentasjon av informanter og barnehager.....	15
4. Drøfting og refleksjon	16
4.1 Fysiske innemiljø og pedagogikk	16
4.2 Fysiske innemiljø.....	19
4.3 Samspill og læring	21
5. Konklusjon	24
6. Etterord.....	24
7. Litteraturliste	26
8. Vedlegg	27
8.1 Intervjuguide.....	27
8.2 Observasjonsskjema – basert på Torbjørn Laike sine observasjonsskjemaer	28
8.3 Presentasjonsbrev	29

1. Innledning

I forbindelse med mitt studium ved Høgskolen i Nesna, avdelig for førskolelærerutdanning, skal vi skrive en fagoppgave i pedagogikk. Dette er en del av den avsluttende eksamen for faget. Hovedtema er: ”den profesjonelle førskolelæreren”. Under dette temaet har vi selv valgt tema og problemstilling. Mitt valg ble det fysiske innemiljøet.

Gjennom litteratur og egne erfaringer har jeg opplevd at jeg ønsker mer kunnskap på hva rom og innemiljø kan ha å si for barna i barnehagen. Det er jeg som førskolelærer som skal ha ansvar for barns oppdragelse og undervisning i barnehagen. Det å hjelpe barn til å fremme læring kan ha flere sider, som for eksempel hvordan rommet er tilrettelagt. Hvordan læring skjer mellom barn - voksne og mellom barn – barn? I følge rammeplan (06) skal utformingen av det fysiske miljøet ute og inne gi viktige rammebetingelser for barns trivsel, opplevelser og læring. Ut i fra dette retter jeg søkelyset mot innemiljøet.

1.1 Bakgrunn for tema og problemstilling

Gjennom prosessen av førskolelærerstudiet og frem til det å bli førskolelærer har jeg vært gjennom mange tankeprosesser, sett på barnehager med et mer kritisk blikk enn hva jeg gjorde før. Totalt har det vært med på å utvikle meg som person og satt i gang nye prosesser, diskusjoner og refleksjoner. Å ha tilgang til litteratur, være i dialog, lese seg opp til ny kunnskap har vært en av fremgangsmåtene jeg har brukt for å skaffe meg ny innsikt, og det er gjennom denne prosessen jeg har kommet frem til min problemstilling.

Jeg er opptatt av miljøer, og derfor falt det meg naturlig å velge å se på hvordan førskolelærerne gjør når de i sitt arbeide legger til rette dagen for barnas innemiljø. Jeg ville bedre min gamle forståelse og tanke. Er det fortsatt viktigheten av potteplanter og blondergardiner for å skape et hyggelig hjemmemiljø, eller er det tanken på det pedagogiske som ”hersker” i barnehagens hverdag. Er det en sammenheng mellom pedagogikken og den fysiske tilretteleggingen? Slik mine tanker om læring er, kan innemiljøet sees i et dialektisk forhold, fordi det handler om hvordan læringen skjer i rommet mellom barna og de voksne og barna seg imellom, samt hvordan førskolelæreren tilrettelegger for læringen som skal skje med tanke på materiell og tilstedeværelse.

Ut i fra disse tankene ble min problemstilling:

Hvordan forstår førskolelærerne barnehagens innemiljø som ramme for samspill og læring?

Jeg har brukt kvalitativt intervju som metode for å nærme meg en større forståelse av temaet. Jeg har intervjuet to pedagogiske ledere og to styrere. Målet var å skape en breiere innsikt i hvordan førskolelærerne tenker når de former sitt miljø, både praktisk og pedagogisk. Jeg valgte også å bruke kvalitative observasjoner når jeg skulle se på innemiljøet og tilrettelegging for barnas lek. Dette var for å få en større innsikt i og forståelse av hvordan barnehagens verden er for førskolelæreren og barna.

Første del av oppgaven består av definisjoner og teori, her tar jeg kort for meg barnas rettigheter, normer på areal, de fysiske rammene i barnehagen, samt teori på læring og sosialisering, privacy og boundaries. Andre del er et metodekapittel hvor jeg forklarer om mine metoder samt presenterer mine informanter og barnehager. Til slutt vil jeg presentere det jeg har gjort av funn og drøfte det opp mot teorier og egne refleksjoner.

2. Definisjoner og teori.

I denne delen av oppgaven vil jeg avklare og definere hva jeg legger i begrepene i min problemstilling, ut fra anvendt teori, lover og rettigheter.

Det jeg tar for meg er:

- Hva sier lovverket om barnas rettigheter
- Veiledende norm for inneareal i barnehagen
- Barnehagens fysiske rammer og struktur
- Det fysiske innemiljø
- Forholdet mellom de fysiske rammene og pedagogikk

2.1 Hva sier lovverket om barnas rettigheter

Her vil jeg gjøre kort rede for det lovverket som foreligger i forhold til barn under opplæringspliktig alder. I tillegg til lovverket har vi en rammeplan som følger opp temaene som blir tatt opp i loven. Den er på en måte oppskriften som utfyller lovverket, og retter seg

mot barnehagens styre og personale (ledere og assistenter). Dens mål er at den skal være en forpliktende ramme og et redskap for planlegging og gjennomføring av barnehagens innhold og oppgaver.

§1. Formål

Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.

(Kunnskapsdepartementet, 2006)

§2. Barnehagens innhold

Barnehagens skal være en pedagogisk virksomhet.

Barnehagens skal bistå hjemmet i deres omsorgs- og oppdrageroppgaver og på den måten skape et godt grunnlag for barnas utvikling, livslang læring og aktive deltakelse i et demokratisk samfunn.

Omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skal fremme menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet, toleranse, helse og forståelse for bærekraftig utvikling. Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfulle opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser. (Kunnskapsdepartementet 2006)

2.2 Veiledende norm for inneareal i barnehagen...

... er 4 kvadratmeter netto leke- og oppholdsareal for barn over 3år og ca 1/3 mer pr barn under 3 år. Uteområdet skal være ca 6 ganger leke- og oppholdsarealet inne (det anbefales å bygge litt større enn dette av hensyn til barnas mulighet til å utfolde seg). En vanlig avdeling for barn over 3 år er 18 barn, samt ei personalbemanning på 3 voksne, og det sier seg selv at det vil kunne begrense den fysiske utfoldelsen dersom det bygges for knapt. Det er kommunene som godkjenningsmyndighet som har mulighet for å gå over denne veiledende anbefalingen fra departementet. (Barne- og familiedepartementet, 2006)

Lek, aktivitet og utfoldelse er noe av det som skal skje i barnhagen, og den må derfor være konstruert på en slik måte at den gir rom for dette. Det må vektlegges riktig lekemateriell og utstyr som passer for aldersgruppen som befinner seg i barnehagen; barn 0-6 år. Jeg vil nå gå inn på de fysiske rammene og strukturen som eksisterer i barnehagen, før det så vil dreie seg om forholdet mellom de fysiske rammene i barnehagen og pedagogikken.

2.3 Barnehagens fysiske rammer og struktur

Eli Thorbergesen har i sin bok om Barnehagens rom, hevdet at norske barnehager og den norske førskolelærerutdanningen har heftet seg alt for lite med opplæring i forhold til det fysiske miljøet i barnehager. Hun sier også at en del av barnehagene bærer preg av at de er satt opp i et alt for raskt tempo for å få dekket etterspørselen etter barnehageplass, og da også gjerne av mennesker som ikke har pedagogisk bakgrunn. Dette kan gå ut over kvaliteten i det fysiske miljøet som barna omgis av store deler av sin våkne tid. (Thorbergesen 07)

Rammeplanen vektlegger at det fysiske miljøet skal utformes på en slik måte at det fremmer alle barns utvikling. Det vil si at alle barn skal ha muligheter til å få utfolde seg i lek og få meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge, men samtidig utfordrende omgivelser. Dette betyr også at det må tas hensyn til alder, ferdighetsnivå, lekemateriell, innredning og så videre. (Kunnskapsdepartementet, 2006)

Når man utformer et fysisk miljø i barnehagen, skaper man også rammer for barns trivsel og opplevelse av læring. Rammen og den fysiske tilretteleggingen skaper grunnlag for barnas læring, opplevelse av mestring og aktivitetsnivå. Det er den helhetlige tenkingen som ligger til grunn for barnehager og barnehagens virke, og det betyr at en må ta hensyn til alle aspekter ved barnet. Behovet for lek står i fokus, og gjennom lek kommer også læring. Begge aspektene virker inn på den fysiske og psykiske velværen. (Kunnskapsdepartementet, 06)

Karita Bekkemellem påpeker i forordet til temaheftet om utforming av barnehagens inne- og utemiljø, at der er to hensyn som må tas når man utformer et fysisk barnehagemiljø;

brukerorientering og kvalitet.

Brugerorientering dreier seg om at det tilbudet som gis i barnehagen skal være rettet mot barna og foreldrene; de som er brukere av barnehagen. Den skal imøtekomme behovene hos begge parter; tilsynet skal være omsorgsfullt og trygt, samt at barna skal få leke og utfolde seg. Fleksible løsninger er nødvendig med tanke på barns alder, likeså barnehagens åpningstider også videre. I tillegg påpeker hun at det kan være hensiktsmessig å bygge større enn det som er minimumsanbefalingen for rom i barnehagen som foreligger fra departementets side (Barne- og familiedepartementet, 2006)

Det andre stikkordet som Bekkemellem pekte på var **kvalitet**. Kvalitet er subjektivt. Dette angår i høyeste grad de som er brukerne; barna. Ved å ivareta barnas behov for mestring, opplevelse og læring gjennom lek og samvær med andre barn og med voksne, gir man barna et kvalitativt godt tilbud. Derfor må det ikke være fysiske rammer som setter begrensninger for disse opplevelsene.

Bekkemellem snakker videre om at barnehagen må kunne tilby trygge rammer. Her påpeker hun at trygghet ikke må forveksles med sikkerhet. Trygghet går på den følelsen barna har og får når de oppholder seg i barnehagen. De skal kunne oppleve å være trygge på sine omgivelser, på leken, på sosiale relasjoner, både i forhold til voksne og andre barn. Barna skal få lov til å lære og til å utforske i sitt eget tempo og ut fra egne forutsetninger. Hva man legger i trygghetsbegrepet bør man diskutere slik at man på best mulig måte kan gi barna dette.

Sikkerhet dreier seg om sikring av utstyret i barnehagen for å unngå ulykker. Det handler om å sikre utstyret og ikke at man "sikrer barna i hjel".

2.4 Det fysiske innemiljø

Forholdet mellom de fysiske rammene som omgir barna i barnehagehverdagen og pedagogikken er et spørsmål om hva barnehagen skal romme. Da er det snakk om fysisk plass og rom i form av rause, tilpasningsdyktige og fleksible løsninger.

Betydningen av det fysiske miljøet utdypes også i rammeplanen, der det står at det fysiske miljøet ute og inne må være utfordrende og gi plass til utforskning på egen hånd. Samtidig må det være så trygt at barna våger å ta mulighetene i bruk.

2.5 Forholdet mellom de fysiske rammene og pedagogikken

Det er snakk om hva rommet formidler til barna og hva slags opplevelse de får ved å oppholde seg der. Man kan si det slik at pedagogikk handler om hvordan oppdragelsen og undervisningen får betydning for barnas læring. Det fysiske læringsmiljøet inviterer til ulike handlinger og fører videre til ulike typer erfaringer. Dersom pedagogen klarer å reflektere over innredning, plass og interiør, kan hun tilpasse avdelingen slik at den passer for forskjellige grupper av barn. Hvordan man tilpasser miljøet har mye med hvilken aldersgruppe man skal jobbe med. Thorbergesen argumenterer for at det kan være greit å tilpasse læringsmiljøet for barn i samme alder. Nina Haffner, sivilarkitekt MNAL (temahefte inne og utemiljø i barnehagen) argumenterer for det motsatte når hun påstår at alderstilpassede lokaler gir liten fleksibilitet og at man må ta hensyn til at både alderssammensetning og søkergruppe kan økes og endres på sikt. I nyere barnehager er derfor avdelingene ofte bygget likt, basert på de eldste barnas arealbehov, med en tredeling av oppholdsarealene og at man tilpasser for stellerom på vaskerommene. Å kunne utnytte arealet godt vil si at man vektlegger en effektiv og hensiktsmessig gangtrafikk utenom de sentrale lekesonene på avdelingen. (Haffner, 06)

Thorbergsen argumenterer videre for at dersom man har kunnskaper om hvilke signaler et rom gir og hvilke aktiviteter rommene stimulerer til, vil man lettere kunne danne et samsvar mellom det som er en pedagogisk målsetning for avdelingen, overordnet for barnehagen og rommets innredning. Det pedagogen gjør med innredningen har betydning for pedagogikken, og sender ut signaler om hva som er ønsket atferd på avdelingen. Innredning og inndeling av rom skal henge sammen med hva rammepånen sier om det fysiske miljøets utforming: Fysisk miljø fremmer alle barns utvikling. Barnehagen skal gi muligheter for lek, livsutfoldelse, meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser.

(Kunnskapsdepartementet, 2006)

Videre sier rammeplanen at barnehagen skal ha arealer og utstyr nok til lek og varierte aktiviteter som fremmer bevegelsesglede, gir allsidig bevegelseserfaring, sanseerfaring og mulighet for læring og mestring. Utforming av det fysiske miljøet ute og inne gir viktige rammebetingelser for barns trivsel, opplevelser og læring. (Kunnskapsdepartementet, 2006)

Lekens betydning står sentralt innenfor barnhagens kultur. Barnehagen skal også gi rom for motoriske erfaringer, estetiske opplevelser, utforskning og læring, samt logiske erfaringer.

Som et eksempel trekker Thorbergsen inn rolleleken som en aktivitet hvor man får en grunnleggende læring om seg selv og om andre, i tillegg til at den fungerer som en god arena for tilegnelse av språk. Dermed er rolleleken en aktivitet for læring via lek. Det er to aspekter ved rolleleken som får betydning for hvordan rommet innredes. Det første er at forberedelsen ofte er like viktig som leken. Ungene har behov for et lekemiljø de selv kan forme. Det andre er at det bør være mulig å lage rommet mindre. Dette kan gjøres via skillevegger, hyller, spiralsnorer med gardiner og lignende, og hjelper barna til å få ro i leken og unngå forstyrrelser. Det bør også være muligheter til å flytte seg mellom flere lekearenaer.

Rolleleken er en form for kopiering av det voksne liv. Dermed bør også det å forflytte seg mellom lekearenaer være mulig for barna, men ikke slik at det går på bekostning av andre sin lek. Det er på denne måten Thorbergsen illustrerer at rolleleken krever fleksible løsninger.

2.6 Privacy og Boundaries

Jan Kampmann viser at pedagoger de senere år har uttrykt et større ønske om å vite noe om det fysiske roms betydning for hverdagslivet i for eksempel barnehagen. Han har derfor gitt en oversikt over kunnskap samlet på området. Jeg vil nå vise til noe av den forskning som Kampmann referer til, for å understreke noen hovedpoeng om hvilke intensjoner rom og rommet kan ha for barnehager.

Kampmann viser til økologisk psykologi og miljøpsykologi, hvor det har vært forsket på forholdet mellom atferd og miljø (Kampmann, 1994) Han viser til begrepet *privacy*. Jeg velger som Kampmann å oversette begrepet til ”uforstyrrethet, privatliv, hemmelighet, ro og stillhet” og fortsetter jf han, at dette egentlig ikke er noe godt dekkende begrep for det poenget som søkes å illustrere, og velger i fortsetningen å bruke det engelske ordet *privacy*. Man kan eventuelt tenke seg begrepet oversatt til ”private rom” – i betydning av hva som føles og oppleves om egen grenser i forhold til andre. Andre begreper som kan være dekkende er avsondring, fred eller trekke seg tilbake..

Begrepet har tre aspekter. Det handler for det første om **kontroll på interaksjon**, for det andre, **kontroll på informasjon** og for det tredje, **territoriet**. Disse egenskapene inngår i *privacy* og er som begrep vesentlige for barn i en identitetsdannelsesprosess.

Ved å ha kontroll på interaksjon menes at barnet har en mulighet til å velge til og fra i forhold til hvor tilgjengelig og disponibelt det stiller seg i forhold til andre, hvor mye man ønsker å involvere seg, eventuelt trekke seg tilbake fra interaksjonen. Det oppstår et dialektisk forhold mellom det å distansere seg og trekke seg tilbake fra en situasjon på den ene siden og det å involvere og inkludere seg på den andre siden. Kampmann viser til at det også på denne måten blir en dobbelthet i aspektet; når man involverer seg i en situasjon, eller i et annet barn, ekskluderer man samtidig noe, i forhold til hvilket *privacy* – rom som barnet forsøker å etablere. (Kampmann.)

Med kontroll på informasjon handler det om barnets bevisste holdning til hvor mye informasjon det velger å gi ut. Dette er en psykisk dimensjon hos barnet, det gjør seg erfaringer om hvordan man kan kontrollere en situasjon ved bevisst å holde tilbake informasjon. Barnet forstår at man er uskyldig til det motsatte er bevist og at man på denne måten kan styre hvilken tilgang andre har til barnets tanker og atferd, slik uttaler Wolfe det i boken til Kampmann. Dersom man som barn har kontroll på disse aspektene, har man kommet et vesentlig stykke på vei i etableringen av autonomi – altså kontroll over selvet, en selvstendighetsfølelse.

Territorialitet viser til hvordan et barn hevder seg i forhold til hva som er mitt og ditt. Det handler om å ha kontroll med det fysiske rom og hva som er tilgjengelig av gjenstander innenfor dette. Autonomien spiller på denne måten en vesentlig rolle i forhold til dette begrepet. Barnet tar selvstendige valg og tør hevde seg i forhold til den kontrollen det mener å ha over det fysiske rom. (Kampmann, 94)

Om barnet har kontroll på disse aspektene har man en mulighet til å kontrollere det man kaller for *privacy*. Kampmann viser derfor til at det på denne måten er avgjørende hvordan voksnes

reglesetting for det fysiske rom og rommet i seg selv kan muliggjøre eller vanskeliggjøre denne type erfaringer og rettigheter. Det vil da si at de voksnes atferd i forhold til regler og fysisk rom kan vanskeliggjøre disse typer av erfaring, men de kan også fremme dem, ved å legge til rette på en slik måte at det er rom for å danne erfaringer. Det betyr også at den pedagogiske ledelsen i barnehagen må reflektere over egen virksomhet og hvordan de bruker den overfor barna. Dette er også i tråd med hva Thorbergesen sier om hvordan man innreder det fysiske rom. (Thorbergesen, 07)

Begrepet **privacy** har en nær sammenheng med begrepet **boundaries**. Boundaries oversettes med grenser, begrensninger, avgrensninger eller bare det å sette grenser. (Kampmann, 94) Det kan da være snakk om begrensninger eller avgrensninger i forhold til andre. Enten ved at man unngår å utgi informasjon eller at man unngår å involvere seg i en interaksjon. Man kan avgrense seg alene eller sammen med noen i forhold til andre barn eller voksne, eller det kan være snakk om en ren fysisk avgrensning der man konsentrerer seg om å forhindre andre i å komme inn på et bestemt område. Kampmann understreker at privacy – begrepet ikke kan sees uavhengig av boundaries – begrepet. Derimot kan man godt bruke boundaries uten at det forbindes med privacy. (Kampmann 94)

2.7 Sosialiseringsteori.

Jeg har valgt å ta tak i Mead's sosialiseringsteori for å forklare hva jeg legger i begrepet samspill.

Mead (1938) var opptatt av hvordan selvet vårt (og senere identiteten vår) blir til i forhold til selve dannelsen, og i forhold til andre mennesker. Selvet blir til gjennom de sosiale erfaringene vi gjør. I motsetning til Piaget-tradisjonen som så på spedbarnet som et passivt, nesten autistisk vesen uten evne til å kommunisere med omverdenen, så Mead barnet som en aktiv aktør i samspill med sine omgivelser helt fra fødselen av. Med en gang barnet er født vil det knytte bånd og aktivt kommunisere med omgivelsene. Mead mente at selvet ikke var noe som var inni oss, men som ble utviklet i en samspillprosess med omgivelsene. Derfor var selvet ikke å oppfatte som en medfødt egenskap, men som en sosial struktur (Imsen, 2006). Menneskets selv blir da noe aktivt og dynamisk som samordner opplevelser og som regulerer vår atferd i forhold til våre sosiale omgivelser. I tillegg til at selvet blir dannet i interaksjon med andre mennesker, er selvet også med på å påvirke disse andre. Mead mente at selvet har en sosial opprinnelse og altså ikke er medfødt. Han la ikke så mye vekt på å forstå det enkelte individs handlinger, men var heller mer opptatt av å forstå den gjensidige påvirkning som

skjer menneskene imellom. Menneskene lever ikke isolert, men i samspill og relasjon til hverandre, og derfor kan vi bare forstå atferd gjennom forståelse av den menneskelige samhandling (Imsen, 2006).

2.8 Hva er læring

Læring er knyttet til den fysiske og sosiale konteksten man er i, og situasjonen er en integrert del av den læringen som skjer. Kunnskapen blir konstruert i en kontekst. (O. Dysthe, 2006). Våre handlinger vil dermed ta utgangspunkt i den kunnskapen og erfaringen vi har fra læringen i tidligere situasjoner, bevisst eller ubevisst. Det blir en kobling mellom det tenkende individ og omgivelsene (R. Säljö, 2001).

2.9 Læring

Det er flere syn på hvordan læring skjer. Et sosiokulturelt syn på læring er opptatt av at læring skjer i en sosial prosess. Læring kan ikke skje hvis ikke individet står i et samspill med de sosiale omgivelsene. (G. Imsen, 2006). Det blir sentralt for individet å kunne delta i sosiale samspill for å kunne ta til seg kunnskap. (O. Dysthe, 2001).

Vygotsky er en kjent teoretiker innenfor det sosiokulturelle feltet. Han ser på læring og utvikling som noe som går fra å være en sosial aktivitet til å bli en individuell tilstand; man lærer og utvikler det individuelle i fellesskap med andre. (G. Imsen, 2006). Vygotsky ser ikke bort fra at menneskets utvikling også har et biologisk aspekt, men han ser det slik at dette blander seg med det sosiale aspektet. (G. Imsen, 2006).

Forholdet mellom nivået for hva individet klarer å gjøre alene og for hva det klarer å gjøre med hjelp fra andre kaller Vygotsky "Den proksimale utviklingssone". (G. Imsen, 2006). Barna er i denne sonen mottakelig for støtte og veiledning. (R. Säljö, 2001). En førskolelærers rolle blir dermed å utnytte denne utviklingssonen for å øke barnas kompetanse, slik at de klarer å gjennomføre oppgaver på egenhånd. For at barna skal kunne utvikle seg må de få veiledning fra det Vygotsky kaller en "Medierende hjelper". Vygotsky legger vekt på at dette må være en person som kan mer enn den som blir veiledet (G. Imsen, 2006). Når førskolelæreren utnytter den proksimale utviklingssonen for å øke barnas kompetanse, vil førskolelæreren være den medierende hjelperen som veileder barnet til å klare mer enn de ville gjort alene, og målet er at barna skal kunne klare å gjøre ting på egenhånd. Hvordan førskolelæreren veileder barna må tilpasses barnas kunnskapsnivå, man må for eksempel tilpasse språket slik at barna forstår hva som blir sagt (R. Säljö, 2001).

3. Metodedel

3.1 Metode, hva er det?

I boka til Dallan definerer Wilhelm Aubert hva metode er:

En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helt middel som tjener til dette formålet, hører med i arsenalet av metoder. (Dallan 08)

Metode er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Vi bruker denne redskapet for å samle inn og systematisere den informasjonen vi trenger. Det finnes ulike metoder for å samle inn informasjon, og den måten man velger vil få betydning for resultatet. Om man også velger andre metodiske tilnærminger av det man vil undersøke, vil en fange opp andre sider av fenomener.

I boka til Dallan sier han at innenfor samfunnsvitenskapen skiller en mellom kvantitativt orienterte og kvalitativt orienterte metoder. Disse metodene er med på å skaffe oss en større grad av forståelse om det samfunnet som vi lever i.

3.2 Kvantitativ metode og kvalitativ metode

Dallan, (08) beskriver denne metoden med at: den har fordelen med at den tar sikte på å forme informasjonen om til målbare enheter som i sin tur gir oss muligheter til å foreta regneoperasjoner, gjennomsnitt og prosenter av større mengde.

For å gjøre seg nytte av denne metoden brukes gjerne spørreskjema og avkryssningsskjemaer, hvor det er stilt spørsmål med svaralternativer. Her har man da ikke mulighet til å komme med egne svar og påvirke. Telling og måling er vanlige former for kvantitative metoder.

Resultatet av forskningen er et tall eller en rekke med tall. Disse blir ofte fremstilt i tabeller, grafer eller i andre statistiske fremstillinger.

(http://no.wikipedia.org/wiki/Kvantitativ_metode)

Kvalitativ metode for innhenting av opplysninger hvor man istedenfor å undersøke flest mulig forekomster, konsentrerer seg om noen få, og undersøker disse svært grundig. Datainnsamling i kvalitativ metode foregår ved deltagende observasjon, semi - eller ustrukturerte intervjuer eller diskuranslyse / tekstanalyse. (http://no.wikipedia.org/wiki/Kvalitativ_metode). Den tar sikte på å fange opp mening og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle. Den brukes mer til å forstå enn til å måle. Ved kvalitativ metode bruker en intervju eller samtale ut fra en guide. Eksempel på en slik guide ligger vedlagt. (Dallan 08).

3.3 Kvalitativ observasjon

Den som observerer ønsker et mest mulig fullstendig bilde av det som skal observeres. Her gjelder teorien om at helheten er mer enn summen av delene. Observasjonen gjelder hele mennesket og forholdet mellom mennesket (samspill og relasjoner) og omgivelsene er viktig i en helhetlig tilnærming.

Når en skal foreta en kvalitativ observasjon, er det viktig å gjøre seg kjent med feltet en skal observere. En må avklare om en skal være deltagende eller passiv. Det har noe å si for selve observasjonen: om man går inn i samspillet vil man kunne påvirke. Man kan også lage seg observasjonsnotat, et ferdig disponert notatskjema som inneholder faste punkter for hva man skal se etter. På denne måten kan observasjonene noteres etter hvert, og en får tatt vare på data fra observasjonen slik at dette kan bearbeides.

3.4 Mitt valg av metode

Ut i fra min problemstilling, ”Hvordan forstår førskolelærere barnehagens innemiljø som ramme for samspill og læring,” ble det hensiktsmessig for meg å se på hvordan førskolelærerne tenker og jobber med dette fagområdet og hvordan dette kommer til uttrykk i praksis. Da ble det naturlig for meg og bruke intervju av de voksne; et kvalitativt intervju. Jeg laget en intervju - guide som jeg sammen med presentasjonsbrevet mitt sendte til barnehagen. Dette fordi de ønsket å forberede seg. Jeg mente at det ville være fruktbart for mitt prosjekt å høre hva styrerne og de pedagogiske lederne hadde å fortelle. Jeg ville også få et annet innblikk og andre refleksjoner enn de som er mine egne. Målet for intervjuet ble å tilegne meg ny kunnskap og skaffe meg en ny viten på hvordan de pedagogiske lederne tenker.

Mitt intervju/ min samtale ble basert på meningsutvikling, hvor spørsmålene, det og lytte, og svarene er det som skal bringe frem det som er utprøvd i praksisfeltet. Som intervjuer kan jeg komme med tilleggsspørsmål. Min intervjuguide ble laget med tre temaer innefor problemstillingen min som jeg nevner kort her:

1. Innemiljø og pedagogikk
2. Fysiske rom
3. Samspill og læring

I observasjonene mine har jeg valgt å se på frileken inne. Dette fordi jeg ønsket å skaffe meg et helhetlig bilde av hvordan personalet jobbet i forhold til barna og hvordan barna lekte med

hverandre. Jeg ville også se på rommenes utforming og tilrettelegging av materiell på rommene. Observasjonsskjemaet har jeg laget ut i fra en svensk psykolog og forsker, Torbjørn Laike som er dosent ved avdelingen for miljøpsykologi i Sverige. Han har forsket blant annet på barnemiljøer. (Barnehagefolk, nr 2 2002)

3.5 Presentasjon av informanter og barnehager

Når jeg hadde bestemt meg for hvilket tema jeg skulle ha, valgte jeg å ta kontakt med barnehagene for å presentere meg og min oppgave. Jeg la frem at jeg ønsket intervju og å få komme dit som observatør. Jeg ble møtt med positivitet og nysgjerrighet av lederne og jeg sendte en skriftlig forespørsel til dem. Vi avtalte tid for intervju og observasjon. Jeg har brukt diktafon som lydopptaker. Dette var også avtalt på forhånd.

Barnehage 1

Dette er en kommunal barnehage med 2 avdelinger. Avdelingene er aldersinndelt. Barna har egne avdelinger, men de kan gå på besøk til hverandre. Huset er preget av lange korridorer og mange åpne rom, med et stort all – rom på midten. På grunn av at barnehagen er for liten har barnehagen måttet ta i bruk et kommunalt hus i boligfeltet til de minste barna. Dette blir da den 3. avdelingen. Utearealet er stort og dekker mange behov. En ny avdeling har stått på ønskelista i 6 år, og nå står barnehagen klar for utbygging. De voksne har sine faste avdelinger, men de rullerer på forskjellige avdelinger fra år til år. Det er variasjon på hvor lenge personalet har jobbet sammen. Et forholdsvis ungt personale.

Informant 1

Styrer, kvinne i 40 årene. Hun har utdanning som spesialpedagog i tillegg til førskolelærerutdanningen. Hun har også tatt fordypning i ledelse. Nå jobber hun som styrer, men har hatt jobb som pedagogisk leder i denne barnehagen. Styrerjobben har hun hatt i 3 år. Før hun kom til denne barnehagen har hun jobbet ved barnehager på Østlandet og innen PPT.

Informant 2

Er en kvinnelig førskolelærer på 35 år, som har hatt det meste av sin erfaring fra skolen. Hun jobber som pedagogisk leder i 80 prosent stilling. Av videre utdanning har hun 6-10 års pedagogikk og utefag. Hun har jobbet som pedagogisk leder i 4 år ved den samme barnehagen.

Barnehage 2

Dette er en helt ny kommunal barnehage med 2 avdelinger. Avdelingene er aldersinndelt (0-2 år og 2- 6 år). Barnehagen har store oppholdsrom og lekerom som tilhører hver avdeling.

Barnehagen har lekerom for noen aktiviteter og et stort hovedrom for hver avdeling, de har også et stort felles kjøkken. De har også en felles garderobe for begge avdelingene. Personalet har jobbet i mange år sammen, det har vært lite med sykefravær, og de som jobber sammen er preget av mye kompetanse, like verdier og holdninger. De jobber for en utviklende barnehage.

Informant 3

Styrer, 55 år. Har jobbet i over tjue år i barnehage, men bare ti år som styrer. Hun har tatt videreutdanning innen ledelse nå i den senere tid.

Informant 4

Pedagogisk leder, 43år. Har jobbet i barnehage i ti år og har tatt master i spesialpedagogikk.

4. Drøfting og refleksjon

I denne delen av oppgaven skal jeg drøfte mine funn sett opp mot teori og egne synspunkter.

Jeg vil presentere mine resultater ut i fra en tredelt intervjuguide, hvor temaene var

1. Innemiljø og pedagogikk
2. Fysiske miljø
3. Samspill og læring

Jeg starter hver del av drøftingen med å trekke ut noe av det som informantene sier innenfor temaene. Det er utgangspunkt for drøftingen.

4.1 Fysiske innemiljø og pedagogikk

Hvilke tanker har du omkring de fysiske forholds betydning for en hensiktsmessig pedagogisk tilrettlegging?

”At rommene bærer preg av hvilken aktivitet som skal foregå der, at det er voksne tilstede og gir impulser, samt at ting står i barnas høyde, at det innbydende, fint og ryddig at ikke ting bare slenger”. (Informant 4)

”Jeg tenker at det fysiske miljøet har mye og si, det er ettersom en klarer å se hvordan en skal utnytte de fysiske forholdene. Og i det ligger det også begrensninger, som en ikke kan klare å gjøre noe med fordi det går på kostnader.. Men jeg tenker at hvordan en klarer å legge til rette for rom inne og ute er det som betyr noe for hvordan en klarer og tilrettelegge dagen pedagogisk. Sjølsagt spiller den voksne sin rolle inn”. (Informant 1)

I rammeplan (06) står det at barnehagen skal gi muligheter for lek, livsutfoldelse, meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge omgivelser. Jeg opplevde både igjennom intervjuet og gjennom mine observasjoner at rommene er til for brukerne. Rommene snakker til meg på en måte, de forteller noe om den aktiviteten som skal skje der inne. Det er rom for ulike lek og aktiviteter som innbyr til konsentrasjon, utforskning og skaping av ulike typer materiell. Reoler med materiell, ark, tegnesaker, perler og lignende står fremme i barnas høyde slik at de kan nå det. Dette gjelder for begge barnehager.

For å gi rommene preg av barnas personlighet og anerkjennelse har personalet i barnehage 2 latt barna være med å forme et rom. Rommet er innredd med puteklosser, bokser med forskjellig byggemateriell, silkeskjurf og tepper. Jeg blir fortalt at noen ganger er der kasser/esker og gode byggeelementer som barna kan flytte på for på den måten kunne skape sine egne rom i rommet. I rommet ved siden av har de materiell som barna kan hente inn til sitt lekemiljø. Informanten min forteller meg at det er viktig at rommet bærer preg av fleksible løsninger slik at barna kan skape egne rom og varierte steder for lek og aktivitet. Det er videre med på å gi barna rike romerfaringer. Jeg mener de voksne tar hensyn til barnas private rom, de får anledning til å være alene og sammen konstruere sine rom. Jeg ser også når jeg observerer at de voksne er med på å hjelpe til med å komme frem til gode løsninger sammen med barna i ”byggeprosessen”. ”Om vi ikke hadde vært tilstede ville ikke leken ha fått så gode muligheter. Vi har erfart dette gjennom vår tid her at ofte oppstår konflikter som et resultat av frustrasjon over at vi ikke har vært tilstede”, blir jeg fortalt av informanten min 4. Det stemmer overens med min læring og tolkning av teori. Vi som arbeider med barn skal være i forkant og bygge opp barnas kunnskaper ved å gi dem nye erfaringer. Vi støtter dem ved å gi dem muligheter og valg. Det kan underbygges med Vygotskys ord om den medierende hjelper og den proksimale sone. (Imsen, 06) ”Vi må ikke sitte på sidelinjen, men være aktive og skape tankeprosesser, slik at barna utvikler indre bilder og tanker. Her kommer jo læringen frem. Vi snakker og forsker oss frem til løsninger”. Informant 4. Når jeg observerer dette rommet ser jeg også at barna er med på å sortere og rydde. Dette gir meg en tanke om at personalet på denne måten gir barna trening i å oppfatte nyanser av form,

av farger, størrelse, mengde og tallbegreper. Dette er også med på å utvikle barnas romoppfatning gjennom at barna selv er aktivt med på å utforske rom og å skape selv. En av de voksne som deltok i ryddingen var bevisst på å benevne farger og mengde og stille spørsmål til barna. Eks: *”Kan du fortelle meg hvor mange store blå puteklosser vi har her inne i dag”?*

”Når barn kan være med på å forme sine egne lekemiljø i rommet, så får jo barna også opplevelser av romstørrelse og de får muligheter for avskjerming og lukking”, forteller informant 4. Det er viktig for dem at barna selv skaper miljøer som gir dem opplevelser av rommene på forskjellige måter. De iscenesetter og lager steder. Hun mener videre at det er mye læring som barna får gratis, men at det er viktig at vi voksne er tilstede og kan forlenge leken, være inspiratorer slik at leken kan utvikles. Hennes teori kan jeg underbygge med Vygotskys sosiokulturelle teori om syn på læring og utvikling, som går fra å være en sosial aktivitet til å bli en individuell tilstand. Man lærer og utvikler det individuelle i felleskap med andre. (Imsen, 06) Jeg mener også at min informant her reflekterer over sin egen praksis ved å legge til rette for å fremme opplevelser og utvikling (Thorbergsen, 07)

Videre vil jeg underbygge det som informant 4 sier med det som Thorbergsen sier om at det fysiske læringsmiljøet som inviterer til ulike handlinger fører til ulike typer erfaringer. Barnehagens personale har klart og skape rom som fører til ulike typer lek, de skaper forskjellige rom i rommet hvor der foregår forskjellige handlinger. Det skaper videre nye erfaringer. Thorbergsen(07) forteller videre at dersom man har kunnskaper om hvilke signaler et rom gir, og hvilke aktiviteter rommene stimulerer til så vil man lettere kunne danne samsvar mellom det som er en pedagogisk målsetting for avdelingen. Det mener jeg denne barnehagen gjør.

Jeg vil komme med et eksempel. De jobber nå med språkstimulering. Barna hadde en dag laget dukketeater inne i dette rommet som jeg har fortalt om. De voksne hadde bare vært observatører. Barna selv hadde organisert med billetter, plakater og invitert til forestilling. Informant 4 fortalte videre at det var mange som ville være med, og de måtte ha flere forestillinger. *”Vi så fort at barna trengte mer næring til selve spillet og til dukkene slik at det ble en fortelling. Det ble liksom bare Bukkene Bruse”*. Jeg ser her at de voksne aktivt griper leken og videreutvikler den, de hjelper barna til å få mer kunnskap i rollen som ”medierende hjelpere” som Vygotsky kaller det. Det vil si at vi voksne er støttende og hjelper til slik at barna kan utvikle seg og sin kompetanse. (Imsen, 06) Thorbergsen mener at rolleleken er en

aktivitet som gir en grunnleggende læring om seg selv og om andre i tillegg til å fungere som en god arena for tilegnelsen av språk. Rolleleken blir en aktivitet for læring via lek.

Som et motstykke til dette vil jeg komme med noe som kom frem i intervjuet med barnehage 2. Der har de ikke spill fremme. Dette fordi de er for dyre til å ha stående fremme slik at barna bare kan ta dem. *”Det må være en voksen sammen med dem når de skal spille”*, sier informant 4. I ettertid ser jeg at jeg burde ha spurt mer om dette. Jeg mener at dette ikke er et godt nok pedagogisk grunnlag for ikke å ha spill fremme. Dette kan jeg sette opp mot situasjonen i barnehage 1, som står for tur til å bygges ut og der personalet ikke føler at deres innemiljø er godt nok. Der har de til gjengjeld mye spill stående fremme og barna kan hente materialer frem når det måtte føles rett for dem. Om ikke barnehage1 har gode nok rom så ser jeg at de blir de brukt. Barna har selvinstruerende miljø både når det gjelder rom og materiell, mens de i barnehage 2 som er nybygd også har et selvinstruerende miljø, men altså ikke på alle områder. For meg blir dette noe som jeg kunne tenke meg å vite mer om fordi jeg ikke helt skjønner den helhetlige tanken bak det å ikke ha spill fremme mens rom tilrettelegges for utvikling og læring.

Ut i fra det jeg har opplevd gjennom samtaler, intervjuer og observasjon ser jeg at barnehagene har et godt fysisk miljø som samsvarer med pedagogikken, men at der kan være sprik og utviklingsmuligheter. At man evner og ser muligheter i det fysiske miljøet og skaper det til en læringsarena har stor betydning for både den psykiske og fysiske utviklingen av barna. Å ha evner til å gripe situasjoner og kompetanse på områder som utforming av rom, pedagogikk, syn på læring og dannelse mener jeg er en total helhetlig tenkning for barnehagedagen og dens virke.

4.2 Fysiske innemiljø

Kan rommene fortelle oss noe, jeg tenker på hvilken lek som skal foregå der?

”Ja rommene kan fortelle oss hva som skal være inne i det rommet. Vi erfarer at barn trekkes mot aktiviteter som gir dem utfordringer og utprøving, slike aktiviteter virker stimulerende på motivasjon, læring og utviklingen.” Informant 4

Synes du rommene skaper initiativ og gir muligheter?

”Ja det gjør rommene, men jeg synes at voksnes rolle er vel så viktig – ungene skal få utforske og eksperimentere i leken på egen hånd, og ulike materialer skal ligge fremme slik at unger kan utvikle leken og konsentrasjon. Den voksnes rolle er definitivt viktig her. Vi må også tenke på at vi skal være inspiratorer for å utvikle leken og ha et rikt utvalg av forskjellige materialer.” Informant 1

Rammeplanen (06) sier at det fysiske miljøet ute og inne må være utfordrende og gi plass til utforskning på egen hånd. Samtidig må det være så trygt at barna våger å ta mulighetene i bruk. Jeg tenker at barnehagens rom og romstruktur skal være med på å skape grubling, beskuelse og fremme tanker hos barn. Det skal være med på å gi dem lyst til å utforske.

Det er kanskje ikke bestandig nødvendig og tenke rom. En krok kan være et rom hvor ting kan organiseres, og det kan være starten på små verksted hvor barn kan utforske tilgjengelig materiell. Det er først og fremst å samle materialet og ordne slik at det blir tydelig og kan virke inspirerende for barna. Det å la barn få prøve ut på egen hånd kan være en opplevelse i form av glede og mestring.

Jeg skal kort forsøke å fortelle en opplevelse som informant 1 hadde hatt ved en observasjon: *”Ei jente sitter ved et lite bord i dukkekroken, hun har funnet en taperull. Hun plunder og får løs tapen. Hun henter saksen for hun skal klippe. Nå har imidlertid tapen satt seg fast igjen og hun må foreta operasjonen på nytt. Hun klarer tilslutt og klippe av en bit av tapen, hun strever lenge med å få løs biten fra fingrene for så å få limt den på arket. Hun klarer dette også men ut i fra min informants observasjon, tenkte altså informanten at jenta ville lime arket fast i bordet. Hun klarte ikke det”.*

”I dette ligger det mye læring. Hun aktiviserte seg selv lenge”, forteller informant 1. Her mener hun det kom frem mange muligheter for logisk tenkning, problemløsning og ikke minst finmotorisk trening. Om informanten hadde grepet inn ville hun ha frarøvet jenta prosessen, men hun ville ha kommet raskere til målet.

Ut i fra dette kommer tanker om forbilder og rollemodeller. Selv om barn skal kunne styre sin egen aktivitet, må de voksne også være deltagere og gi dem impulser. Dette for å sikre barna varierte impulser. Kanskje utfordringen kan ligge i det å gi rom for barnas handlinger og tankegang? Vi selv skal kunne bidra med å hjelpe til med teknisk vanskelige ting som å feste spiker, borre hull eller feste tråd i nåla. Om vi lar barn prøve ut, kan vi være bidragshjelpere om de ikke får til. Vi observerer og ser hvor det trengs erfaringer.

Kanskje er det ikke det prangede rommet som skaper mest læring, men det at barna har muligheter til å utvikle seg i det miljøet de er i. At ting ligger til rette, at man ikke har alt liggende på lager, men at det står fremme slik at det er tilgjengelig for barna i oversiktlige og ryddige hyller.

”Om en ettåring vil male kan han faktisk ikke si det på noen annen måte enn å peke på malingsflaskene. Da må de må stå fremme. Da vil vi være med på å skape et selvinstruerende miljø”, sier informant 2 til meg i intervjuet.

Det å kunne sitte sammen, og å sette ord på det som ettåringen skaper (f.eks gjennom maling) er viktig. Dette fører meg videre, og tankene mine er da at vi må kunne gi barn aktiviteter som gir dem opplevelse av seg selv. Har ikke barn tilgjengelig nok utstyr så vil barna ikke ha nok muligheter og utfordringer. De kan bli rastløse, kjede seg og kanskje tilslutt finne på ting som er forstyrrende og negative. Jeg er av den erfaring at når barn finner aktiviteter som er interessante, vil færre korrigeringer skje og flere positive meldinger vil prege. Videre tenker jeg at når vi ikke trenger å korrigere barna i deres miljø så vil graden av dialog handle om det som barna driver med. Her kommer de uformelle samtaler inn. Jeg mener også at dialogen kan være forsterkende for barn når det gjelder aksept og læring.

4.3 Samspill og læring

Voksendeltagelse i lek, hva tenker du om det? Går det på eget initiativ eller når barna krever en?

”Det finnes ingen grenser for dette, vi er ofte på side linjen fordi vi skal respektere det barna holder på med, vi observerer på den måten følger vi med i utviklingen. Her kan de nå oss om det skulle være konflikter”. (Informant 2)

”Det er forskjell på oss voksne men jeg mener det finnes ikke noen regel som sier noe om hvor aktiv en skal være. Vi snakker mye om det – det og tørre og gå inn i leken og utfordre seg selv. Ikke være redd for å være flink”. (Informant 1)

Gjennom leken som foregår inne i rommet er Jan Kampmanns teorier om privacy og boundaries tanker som jeg har med meg når jeg skal observere. Inne i dukkekroken til barnehage nr 1 er det to jenter som leker godt sammen.

De er mannekeng, modeller. De har plukket seg ut en korridor hvor de skal gå frem og tilbake, de har tydeligvis planlagt at de skulle gjøre dette. De har tatt med seg egne klær, som

de bytter på. Barnehagen har også klær som de bruker, hatter, sko og lignende. Disse to jentene leker alene, uforstyrret. I leken er de tydelig oppslukt, det er bare de to. I bakgrunnen har jeg observert at to jenter på samme alder har sittet og observert leken. Jeg har ventet på at de skulle spørre om de fikk være med. Min informant1 griper inn og spør, ”bruker ikke mannekenger ha publikum, fotografer, lyskastere, forheng og hjelpere?”

Gangen ble omgjort til et show med musikk, forheng, fotograf og mange medhjelpere. De fikk bytte på rollene. For hvem ville ikke være fotograf? Jeg har også sett showet, og jeg har sett at trange og lange korridorer kan utnyttes i leken.

Her kommer det inn personer som vil åpne opp for en større interaksjon mellom barna samtidig som hun får til å utvikle leken. Jeg mener informant 1 ser muligheter i rommet, korridorer kan jo i utgangspunktet være kjedelige og kanskje mer invitere til springing. Jeg spurte henne om hvorfor hun valgte og bryte opp barnas lek og utvikle den? Hun fortalte meg at disse jentene ble det jobbet mye med for å få dem til å bli venner med andre. *”De er opptatte av hverandre og er ”bestiser,” de setter grenser for andre uten og si noe særlig om det – det bare blir slik”*. Personalet gjør noe med dette når de ser det, og griper fatt i et problem som i utgangspunktet ikke behøver å være et problem, men som over tid kan bli det for dem og andre. Det å lære seg å involvere seg i andres livs- og lekeverdener er viktig for utviklingen og forståelse for andre mennesker. Tilpasse seg andre. Det kommer tider etter barnehagens trygge verden, som stiller krav som gjør at vi alle må tilpasse oss andre, om vi liker dem eller ikke. Kampmann sier at interaksjon er en del av forståelsen av privacy, og at man heller ikke kan se bort fra begrepet boundaries her. Han understreker også at privacy ikke kan sees uavhengig av boundaries. Disse to jentene valgte bort, eller satte begrensinger i forhold til andre ved å unnlate å involvere andre i deres lek. (Kampmann, 94)

Da vi i intervjuet kom inn på temaet *barns private rom* uttalte informanten noe om det å bryte en del erfaringer og skape nye, se helheten og hjelpe de som ikke ser alle kodene. *”Det er viktig at vi heller ikke overstyrer. Da lærer de jo aldri å tenke selvstendig. Vi som medhjelpere har faktisk en plikt til å ha blick for dette.”* (Informant 1)

Når barn stenger ute for lek og fysisk stiller seg i veien for andre, for så i neste omgang nekte for å ha gjort det, handler også dette om privacy. Dette observerte jeg i barnehage 2. Kort fortalt hadde en gutt på 3 år lekt alene en stund inne på klosserommet, konstruerte og bygget store tårn og var stolt. I døren kommer en gutt som er 1 år eldre og vil være med. 3-åringen spretter om og stiller seg breibeint med hendene i siden og sier, *”du får ikke være her”*. 4-

åringen som blir nekta blir fortvilet og vil inn. Han prøver seg på en dialog, men blir avvist og går til en førskolelærer og ber om hjelp.

Å få gutten på 3 til å skjønne at han skal involvere andre i sin lek var ikke lett. Han nektet for å ha stengt den andre gutten ute og han ville ikke slippe han inn. Førskolelæreren gav opp og lot 3-åringen få være der alene mens gutten på 4 år måtte finne på noe annet.

Jeg vil ta utgangspunkt i den lille guttens problem. Førskolelæreren burde egentlig skjønne gjennom innsikt i barnas utvikling at den 3 år gamle gutten fremdeles er i en egosentrisk fase. Det blir umulig med bare dialog. Her må det handling og hjelp til slik at guttene kan få leke sammen og dra nytte av hverandre. Førskolelæreren burde ha vært i forkant, vært tilstede i leken og på den måten hjulpet til slik at situasjonen ble læring for begge. Konflikten kunne kanskje vært unngått. Her vil jeg fremme det som både Mead og Kampmann bruker i sine teorier om autonomi, som handler akkurat om dette. Wolfe understreker i boka til Kampmann at barn må få bli korrigeret inn på rett vei slik at de forholder seg til det som er det rette, tør og si sannheten og ikke får lov til å leve videre på sin holdning, som trengs og rettes på. Når en får kontroll på dette, vil man være kommet et stykke lengre på veien til å etablere autonomien. Mead (Imsen, 06) mener at man i samhandling med andre skal lære interaksjon og at man gjennom erfaringer og korrigeringer vil regulere atferden.

Her ser vi også det som Kampmann (94) sier om territorialitet. Jeg vil få knyttet dette fenomenet som også inngår i privacy opp til problemet. Dette dreier seg om å ha kontroll på hva som er mitt og ditt. Her nekter jo gutten andre å involvere seg og han stenger den andre gutten fysisk ute. Slik jeg ser dette har gutten en form for autonomi. Han er tøff nok til å stenge ute, han tar selvstendige valg og tør hevde seg i forhold til andre. Det blir likevel på en uheldig måte, nettopp fordi han fremdeles er i den egosentriske fasen. Derfor blir den voksnes væremåte i forhold til grenser å se på hvordan man skaper nye erfaringer som fremmer nye og bedre handlinger for barnet. Det er det som blir avgjørende for læring her. Vi er rollemodeller. Bare ved det å være i forkant, være tilstede i rommet og ikke minst bruke sin innsikt om barns utvikling hadde kanskje situasjonen vært en annen. Om førskolelæreren hadde vært inne i rommet samtidig med gutten kunne kanskje en forståelse for guttens behov for å være alene blitt kjent. Det kunne være at gutten hadde et behov for å være alene (privacy), men også sett i lys av boundaries fordi gutten tør fremheve at han trenger å være alene i sin lek. Men slik jeg ser det her så er gutten for liten til å kunne hevde det.

5. Konklusjon

Utgangspunktet har vært min problemstilling. Sett i lys av teori og egne funn føler jeg så absolutt at jeg har fått innsikt i hvilken betydning det fysiske rom har for barnas miljø. Totalt sett ser jeg min læring som dette: Det er en innsikt i hva som skaper læring når det gjelder bruk og tilrettelegging av rom og tilstedeværelse er viktig. Jeg tenker at om en setter barnet på toppen så vil nivåene under være først det overordnede tema for oppgaven som er barnehagens innemiljø. For å få til en tilrettelegging av miljøet er det en forutsetning at barna kan og har muligheten til å integreres og forholde seg til det som miljøet skaper. Her må det også tas hensyn til den fysiske tilretteleggingen som rommet gir og som førskolelæreren skaper. Her kan Kampmanns begreper *privacy* og *boundaries* komme inn, ved det å ha mulighet til å trekke seg tilbake for seg selv. Jeg synes begrepet har hjulpet meg til å forstå behovet for tilbaketrekking og ro, samt grenser som hjelper til med å forstå behovet for å kunne ha sin private lek og ha lov til å hevde den.

Videre har jeg sett at gjennom teorikunnskap i forhold til å skape den fysiske tilretteleggingen av rom vil man bedre vilkårene for barna og de voksne.

Jeg tenker også at det å jobbe seg nedefra og opp også kan være et utgangspunkt. Starte med de rammer en har og tilpasse de til barna. Det er vår plikt å kunne hjelpe og støtte barn i deres utvikling.

6. Etterord

Ettersom jeg har jobbet med oppgaven har mine utfordringer vært å holde meg den teorien jeg har valgt. Jeg har fått kjenne på at jeg ville vise mer enn hva som er gitte rammer for oppgaven. Men samtidig har jeg hatt mange tanker og refleksjoner omkring temaet og min rolle som førskolelærer. Jeg vet at jeg vil ha dette mer i mine tanker når jeg selv skal ut i arbeidslivet.

I selve skriveprosessen har jeg kommet frem til at det å stille de rette spørsmål kan være vanskelig. Mange ganger har jeg tenkt underveis at dette burde jeg ha spurt mer om. Det er også læring i det. Men jeg ser også at jeg godt kunne tenke meg å jobbe videre med oppgaven fordi det dukker opp momenter som jeg har måttet utelate fordi det ikke har relevans til selve problemstillingen og oppgavens størrelse.

Mine tanker etter endt oppgave må være at man skal søke å ha barns beste i sikte. Er det ikke mulig innefor de gitte rammer en har, må en tenke i en annen retning.

Oppgaven har vært en prosess med mye studering av selve måten å bygge opp oppgaven på, ta til meg kunnskap og formulere den. Det har vært mange steiner å snu, mange branner og slukke, før jeg kom til en endelig løsning. God veiledning og støtte av veileder Signe som har ledet meg på riktig spor, og en stor takk til studievenner som jeg har fått diskutert med og gitt meg refleksjoner. Og som har utfordret meg til å gi dem kunnskap om temaet. Ellers vil jeg sende takk til personalet i barnehagene som, selv om det har vært travelt og lite med bemanning har tatt i mot meg og brukt sin tid på meg og latt meg få lov til å komme inn og observere.

7. Litteraturliste

- Bekkemellem Orheim, Karita, 2000, *Barnehagens fysiske miljø, et temahefte om inne- og utemiljø i barnehagen*, Barne- og familiedepartementet
 - Dyste, Olga, 2001, *Dialog, samspel og læring*, Abstrakt forlag AS. AIT Otta AS
 - Haffner, Nina, 2000, *Innredning og utstyr. Barnehagens fysiske miljø, et temahefte om inne og utemiljøet i barnehagen*, Barne- og familiedepartementet
 - Imsen, Gunn, 2006, *Elevens verden, innføring i pedagogisk psykologi*, 4. oppl. Universitetsforlaget AS, Oslo
 - Kampmann, Jan, 1994, *Barnet og det fysiske rum – et blikk ind i barndommens landskap* - Forlaget Børn & Unge, København, Kruses offset AS
 - Sæljø, Roger, 2001, *Læring i praksis, et sosiokulturelt perspektiv*, 4. oppl. JW Cappelen forlag, AIT AS e-dit, Oslo
 - Thorbergesen Eli, 2007, *Barnehagens rom*, Pedagogisk Forum, Oslo, Gamlebyen grafisk AS
-
- Laike Thorbjørn, Barnehagefolk nr 2 – 2002

Internett.

- http://no.wikipedia.org/wiki/Kvalitativ_metode
- http://no.wikipedia.org/wiki/Kvantitativ_metode

Illustrasjon fremside.

- <http://www.dmmh.no/neted/upload/attachment/site/group1/BarnogRom.pdf>

8. Vedlegg

8.1 Intervjuguide

Problemstilling: Hvordan forstår førskolelærerne barnehagens innemiljø som ramme for samspill og læring?

Hvem:

Hvor lenge har du jobbet i barnehagen:

Erfaringer:

Innemiljøet og pedagogikk

Hva tenker du om de fysiske forholds betydning, for en hensiktsmessig pedagogisk tilrettelegging?

Hvilke tanker har du omkring de signaler det fysiske miljøet i barnehagen sender ut til barna og personalet?

Kan det være slik at for noen barn er de fysiske rammene passende, mens for andre forstyrrende? Hva tenker du om det? Støynivå, plass, rom å trekke seg tilbake på?

Studerer dere hvordan barn leker og forholder seg til andre, hvordan gjøres dette og hva gjør dere i forhold til det som dere kommer frem til?

Fysiske rom

Kan rommene fortelle oss noe, jeg tenker da på hvilken lek som skal foregå der?

Gir rommet barna utfordringer slik at de kan være aktive og gir innflytelse på egen hverdag?

Gir rommet initiativ og muligheter?

Samspill og læring

Ligger rommene til rette for at barna kan være aktive deltagere i en egen læring og samspill?

Materiell og utstyrs tilgjengelighet?

Selvinstruerende miljø?

Voksendeltagelse i lek, hva tenker dere om det? Finnes det noen regler for hvor mye og når en skal delta? Går det på eget initiativ eller når barna krever en?

Har dere tenkt på barnas privat rom, det å ha muligheter til å gjemme seg bort, være alene – hvordan er mulighetene til det, er dere beviste i det i den daglige leken?

8.2 Observasjonsskjema – basert på Torbjørn Laike sine observasjonsskjemaer

Trivsel. Graden av trivsel, skjønnhet og trygghet som oppleves i miljøet (mitt syn)

Kompleksitet: – livlighet og variasjonsrikdom i miljøet - farger/ utstyr/ materiell

Helhetsgrad: hvor godt de ulike delene av miljøet passer sammen? Hvordan er lekemiljøet satt sammen? Eks rollelek rom – utkleddingsrom, eller selve miljøet i rommet?

Rommelighet graden av romfølelse, lukkethet og avgrensning

Sosial status: økonomisk og sosial vurdering av miljøet – god råd mye utstyr, oppfinnsomhet, kreativitet?

Affeksjon: et aldersaspekt i miljøet, men også en følelse av gjenkjennelse?

Alder? Gjenkjenne miljøer – er de kjente her? trygghet?

Originalitet: Det uvanlige eller overraskende i miljøet?

Ting som ikke skal være her? Noe spennende?

Hvordan er rommene innredd?

Hvordan kan barna forme sitt lekemiljø i frileken?

Voksenrollen: å hjelpe til, tilrettelegge, rettelde og veilede, hvordan?

Barns evne til aktivering, orientering, vurdering og kontroll

Lytte til/ følge med – hvor og hva er jeg intr – skal jeg, tørr jeg er barnet glad, trist, vennlig etc. - får jeg det til? Hjelp?

Det sosiale samspillet – hvordan fungerte det mellom barn/ barn og voksen/ barn?

Skjer det læring?

8.3 Presentasjonsbrev

Rita Kleivhaug
Lillebjøkne
2666 LORA

Lora 29.september 2009

Forespørsel om intervju og observasjon i barnehagen.

Jeg er førskolelærerstudent ved Høgskolen i Nesna i Nordland. Jeg er i gang med mitt siste år og har i den forbindelse en bacheloroppgave som jeg skal skrive høsten 2009. Tema for oppgaven er "Den profesjonelle førskolelærer" og jeg har valgt med følgende problemstilling:

Problemstilling:

Hvordan forstår førskolelærerne barnehagens innemiljø som ramme for samspill og læring?

I min undersøkelse ønsker jeg observere de fysiske rammene og strukturen som eksisterer i barnehagen, samt den pedagogisk tilrettelegging.

Jeg vil benytte meg av intervju og observasjon som metode. Observasjonene vil bli nedtegnet i skjema og notater. Jeg ønsker å intervjuer styrer og en pedagogisk leder. Intervjuene vil bli tatt opp. Etter avtale skal intervjuene skje i uke 40 og observasjonene i uke 43.

Resultatene av undersøkelsene mine i deres barnehage vil bli tolket/analysert og drøftet i fagoppgaven: Denne oppgaven skal legges fram muntlig for resten av klassen i uke 50. Denne oppgaven med muntlig framlegg er en del av avsluttende eksamen i pedagogikk.

All data som jeg samler inn vil bli behandlet konfidensielt og taushetsplikt vil bli overholdt og all opplysninger/intervjuer fra mine informanter i barnehagen vil bli slettet (november 2009)

Om dere finner mine opplysninger tilfredsstillende i forhold til taushetsplikt/konfidensialitet, håper jeg dere samtykker i gjennomføring av denne undersøkelsen.

Har dere spørsmål kan dere nå meg på telefon: 952 36 563

Eller eventuelt min veileder Signe A Hansen ved Høgskolen i Nesna, tlf: 750 57 889 eller e – post sah@hinesna.no.